

Бжыхъэ дзэ дэшыгъор рагъэжъагъ

Бжыхъэ дзэ дэшыгъор Адыгейм зэрэшырагъэжъагъэм ыкИи ащ зэрэфхъазырхэм зашытегуышыИгъэхэ зэхсыгъо тыгъусэ, Юныгъом и 21-м, Адыгэ Республиком и Правительствэ зычIэт Унэм ѢыкIуагъ.

Ioftkhъabзэм хэлэжъагъэх Адыгэ Республиком и Премьер-министрэ игуадзэу Наталья Широковар, AP-м идээ комиссарэу Александр Авериниыр, AP-м идээ комиссариат идээ врачебнэ-комиссие иофышэхэр, районхэм ашыгъэ дзэ комиссариатхэм ятхъаматэхэр, журналистхэр.

Бжыхъэ дзэ дэшыгъор ти-республике зэрэшызэхашэрэм ехылгъау къегүшыIагъ AP-м идээ комиссарэу Александр Авериниыр. Ащ къизэриуагъэмкэ, аныбжъкэ кулыкъур ахыным республиком ѿшынгъэрэ мини 3-м ехуу къыхеубытэ. Планэу къафагъэ-

уцугъэм тетэу кулыкъум иофшэн зэхэшэ, непэрэ мафэм ехуулэу дээ кулыкъур ахын нэбгыре 620-мэ къяджагъ.

Тикъералыгъо и Темир Кавказ къыхиубытээр чыпIэхэр ары нахыбэу тиньжыкIэхэм кулыкъур зыщахыыштыр.

— Дзэ дэшыгъор — воен-коматым иофшэн ѿзышланэу ѿшт, ау анах шхъаIехэм ашыгъ. Зыныбжъкэ кулыкъур зыхынэу къизтефхэхэрэм яфизикесе ухазырынгъэрэ япсауныгъэрэ лъешэу анаэ атырагъэты ахэр зуупльякуре комиссиям хэтхэм. Блэктыгъэ ильзэсийн егъэпшагъэмэ, ныбжыкIэхэм япсауныгъэ изытет

мыгъэ нахь угъэрэзэ. Ареу ѿшт нахь мышшеми, куупшхъэльянтфхэхэм, лъым икъеклокын япхыгъэ кIэтийн узхэр зиIэхуу къыхагъэшыгъэхэр бэ мэхъух, — къыIуагъ А. Авериним.

Дзэ комиссарым къизэриуагъэмкэ, 2016-рэ ильзэсийн бжыхъэ дээ дэшыгъо япсаум ижжэхэрэ изытеткэ ныбжыкIэхэм япроцент 76-м кулыкъур ахын альякъытту агъэунэфыгъ, гъэреклорэм егъэпшагъэмэ, а пчагъэр процент 1,6-кэ нахыб. НыбжыкIэхэр дзэ кулыкъум дэгъо фэгъэхъазырыгъэнхэм яофыгъохэм атегуышыIагъэх. Дзэ-патриот гупчэ Мыекъуапэ ыкИи республиком ирайонхэм ашыгъэпсигъэн зэрфаем бэшшагъэу тегущыIэхэм, а проектихэм иофашэрэп. Мы иофшэм къэралыгъо екIоллакэ илэн зе-

рэфаэр А. Авериним къыIуагъ ыкИи Премьер-министрэ мышшинаэ тырыргъэдэзагъ.

AP-м хэгъэгу клоц Ioftkhъemkэ и Министерствээр дзэ комиссариатынрэ зэпхынгъэ дэгъуялэхъэхэрэм ишшуагъэхэ, дээ кулыкъум зыщызыдзыихэрэ нэбгыре 49-р зыдэшыгъэхэр агъэунэфыгъэх ыкИи дзэ комиссариатым къиращэллагъэх. Ареу ѿштими, дээ учетым хамытхыкIыжыгъэхэ нэбгыри 179-р зыдэшыгъэхэр амьшэу джыре уахтэ альяхъух. Кулыкъум нахыбэу зыщызыдзыихэрэ агъэунэфыгъэхэр Мыекъуапэ ыкИи Мыекъопэ районным ашыгъэсурэ ныбжыкIэхэр ари.

Дзэ комиссариатым иофшэм зэрагъэунэфыгъэмкэ, дээ кулыкъум зыщызыдзыи-

хэрэм япчъагъэ мыгъэ зэхапшэу нахь makэ хүгъэ. Ашкэ зишшагъэ къаклоу алтытерэр дзэ-патриотическе плуныгъэм ыльэнныкъохэ Ioftkhъabзэхэр бэу еджапIэхэм ашызэрэзэхшэхэрэп ари.

Дзэ кулыкъум имэхъанэ зыкьеIэштэгъэнэм епхыгъе Ioftkhъabзэхэм адаклоу чэпьюгъум и 17-м дзэм клоцтхэм я Мафэ хагъэунэфыкIышт. Ar Мыекъопэ гарнизоным ия 7-рэ дзэ частым ѿшэхашшэцт.

Зэхэсигъом докладхэр къышыгъэх AP-м гъэсэнгъэмрэ шэнгъэмрэкэ иминистрэ игуадзэу Къэрэтэбэнэ Махьмудэ, AP-м хэгъэгу клоц Ioftkhъemkэ и Министерствэ общественнэ рэхьятнгъэр къеухумэгъэнэмкэ иотдел илашт игуадзэу Пышдатэкъо Русльян, нэмийкхэм. Зэфхыхысыжъэу кашшыгъэхэм зядэу нэуж AP-м и Премьер-министрэ игуадзэу Наталья Широковар зэхэсигъом къышыгъщагъ. Дзэ дэшыгъо кампанием ѿшагъэу, гумэкыгъо и Iэхэм ари къашууцээ, мы иофшэм епхыгъэу лэжъэрэ министерствэ ыкИи кулыкъум зэфшыхафхэм алэ зэкIэдзагъэу зэдэлжъэхээзэ гумэкыгъо ѿшагъэхэр зэрэдагъэзэжын фаер къариуагъ.

KIARЭ Фатим.
Сурэтыр Іашынэ Аслантырихыгъ.

Зэзэгъыныгъэ зэдашыгъ

Адыгэ Республиком ыкИи Пышэ шьольыр ашыгъэсурэ быслтымэнхэм я Диндэлэжъапэ ИИмамэу Шхъэлэхъо Ибрахым, урыс Православнэ Чылымым и Адыгэ ыкИи Мыекъопэ епархие идинлэжъэу Александр ыкИи Мыекъопэ къэралыгъо технологическе университетын иректорэу Къуицж Сайдэльзыкъуиц зэзэгъыныгъэм мы мафхэм зэдэгъэхагъэх.

Ioftkhъabзэм хэлэжъагъэх Мыекъопэ къэралыгъо технологическе университетын иректор эигуадзэхэр, яшшэнгъэхэмкэ ыкИи гъэхъагъэу яIэхэмкэ ялэгъухэм къахэштыр студентхэр, нэмийкхэри.

— Непэрэ зэлукээр мэхъанэшко зэттэирэ лъэнэнкъохэм ашыгъ, — къыIуагъ Къуицж Сайдэ. — Тиапшъэрэ еджапIэ

шэнгъэ куухэр тистудентхэм зэрэшядгъэтоирэм имызакью, диним мэхъанэу илэр агурыдгъэонир пшъэрэльэу зыфэдгъэуцужырэмэ ашыгъ. Мыекъопэ къэралыгъо технологическе университетын мы хээкэ лъапIэхэр бэрэ къетэгъэблагъяа.

— Ахэр студентхэм гүшшэгъу афэхъух, диним ылъэнэнкъохэ шлэнгъэ тэрэзхэр шэнгъэ куухэр тистудентхэм зэрэшядгъэтоирэм имызакью, диним мэхъанэу илэр агурыдгъэонир пшъэрэльэу зыфэдгъэуцужырэмэ ашыгъ. Мыекъопэ къэралыгъо технологическе университетын мы хээкэ лъапIэхэр бэрэ къетэгъэблагъяа.

Зэзэгъыныгъэу лъэнэнкъуиц шмэ зэдашыгъэм къыдыхэлтэйтэгъуу лекциихэр, Iэнэ хъураххэр, зэдэгүшшэгъуухэр, нэмийкхэм Ioftkhъabзэхэр зэхашшэцтых.

— Мыш фэдэ зэлукээм сывызэрежьугъэблэгъягъэмкэ ясизэрэшшуфэрэзэр пэублэм къышыгъэхэм ялэнным дэлаажъэх.

Къышыгъэхашы сшоигъу, — къыIуагъ Шхъэлэхъо Ибрахымэ. — Цыфым нахышшум зыфигъэзэнэмкэ, а лъэнэхъомкэ зызэрихъокынэмкэ динир IэпIэгъуу къыфэхъу. Цыфмэ гукIэгъуныгъэ афыризэнэм, шыпкъэнэнгъэ хэлъын фещэ. НыбжыкIэхэм ядуунееплъыкэ зыщыуцурэр

студентыгъо ильзэхэр ари. Ашдаклоу къыхэзгъэшы сшоигъу зэзэгъыныгъэу зэдэштIыгъэр зипю Ioftkhъoxэм зэращицьр.

Мыхэр талэкIэ зэрээдэлэхъэштхэм зытегушыIэхэ нэуж зэзэгъыныгъэм ялэхагъэх. Зэгъусэхэу апэрэ Ioftkhъabзэу зэхашшэцтми тегущыIагъэх.

ТЫГУУЖЬ Бэлл.

Юридическэ IэпIэгъу шъуицкIагъа? Зыкъытфэжъугъаз!

2016-рэ ильзэсийн Юныгъом и 23-м Урысые общественнэ организациеу «Урысые июристхэм я Ассоциацие» зыфиорэм ыпкэ зыхэмийн зэнкI юридическэ IэпIэгъу шыфхэм аригъэгъотыцт.

Ыпкэ зыхэмийн юридическэ IэпIэгъум епхыгъэ Ioftkhъabзэр пчээ зэлухыгъэ шыфхэмкэ илэу Ассоциацие и Гупчэ ыкИи ашыгъэхэм яюридическэ клиникхэм ашыгъкошт. Ахэм ахагъэлжъэштыххыкум хэбзэ кулыкъухэр, очылхэр, нотариатхэр, ныбжы-

кэ движением и Ассоциацие илIыкхохэр.

Адыгэ Республикомкэ ыпкэ зыхэмийн юридическэ IэпIэгъум и Гупчэхэр зыдэшыгъэхэр:

Адыгэ къэралыгъо университетын июридическэ клиникхэм ашыгъкошт. Ахэм ахагъэлжъэштыххыкум хэбзэ кулыкъухэр, очылхэр, нотариатхэр, ныбжы-

кэ. Мыекъуапэ, ур. Жуковскэм ыццэ зыхырэр, ун.15, каб. 509-рэ, 509-рэ;

Адыгэ Республиком Очылхэм яялатэ, кэ. Мыекъуапэ, урамхэу Хяхъуратэмрэ Гагаринымрэ ацэ зыхыхээрэ зыщызэулэхэрэр, унэр 199/176-рэ, я 3-рэ къят;

Мыекъопэ къэралыгъо технологическэ университетын иегъэджэн корпуслуу N 3-рэ, кэ. Мыекъуапэ, ур. Пушкинским ыццэ зыхырэр, унэр 177-рэ, каб. 7;

пэ, ур. Университетскэр, унэр 224-рэ;

Очылхэм я Адыгэ республикэ коллегие, кэ. Мыекъуапэ, ур. Советскэр, унэр 197-рэ, я 2-рэ къят;

Адыгэ Республиком иотариальнэ Палатэ, кэ. Мыекъуапэ, ур. Пролетарскэр, унэр 334-рэ, я 3-рэ къят, оффисыр 314-рэ;

Ыпкэ зыхэмийль юридическэ IэпIэгъум и Гупчэ зэхашшэцтми тегущыIагъэх. Зэгъусэхэу апэрэ Ioftkhъabзэу зэхашшэцтми тегущыIагъэх.

ТЫГУУЖЬ Бэлл.

Юридическэ IэпIэгъум и Гупчэ зэхашшэцтми тегущыIагъэх. Зэгъусэхэу Адыгэ Республиком и Къэралыгъо Совет — Хасэр гүхэкыншо зыхыу фэтххаусыхэ Адыгэ Республиком и Къэралыгъо Совет — Хасэм идепутатэу Гусейнов Сергей Умалат ыкъом янэ дунаим зэрхэжыгъэм фэш.

ДУНЭ АДЫГЭ ХАСЭМ И КОНГРЕСС

ЛЪЭПКЪ ЗЭКЪОТНЫГЪЭМ ИПЫТАП!

Дунэе Адыгэ Хасэм ия XI-рэ зимишэзыу Конгресс Налыцк щыкIуагъ. Тыркуем, Израиль, Голландиум, Иорданиум, Сирием, Къэрэшре-Щэрджэсым, Адыгейим, Къэбэртэе-Бэлькъарым, нэмикхэм я Адыгэ Хасэхэм яллыклохэр зэхахьэм хэлэжьагъэх. Къэбэртэе-Бэлькъарым и Лышхъэу Kloklo Юрэ Конгрессым кышигу-щылагъ.

Зимишэзыу Конгресссыр зэхажэнэр кызыпкырыкыгъэр зы юфыгъ. Урсыем изаконхэм адиштэу общественэ движенихэм яуставхэр гъэпсыгъэнхэм фэш зэхокыныгъэр афешыгъэнх фаеу хуугъе. Аш

итарихъ епхыгъэх. Адыгэхэр зэбгырыдзыгъэхэу дунаим щепсэух. ЯзэльыесыкIе амалхэр нахышу шыгъэнхэмкэ ДАХ-м егъэжэпшүхэр ышыгъэх. НахышекIе зэлэпкъэгъухэр зэлукIэнхэ альэкыщты-

тагъ. ДАХ-р аш ишьыпкъеу пылтынным фэш амалеу щыэр ыгъэфедэн фае.

Зэлэпкъэгъухэм яхьарыфыльэ зы шыгъыгъэнхэмкэ купэу зэхашагъэм хэхьягъэхэм пашэ афашыгъ шыгъэнхэмкэ жээ Табыш Мурат. Адыгейимкэ купым хэтхэм ашыгъ Мэшфэшү Нэджэд.

Дунэе Адыгэ Хасэм и президентэу Сэхкурыкью Хъаутий ильэс 25-м кыкыкоц ДАХ-м юфшагъэх илэр зэфихысыжыгъ. Апэрэ Президентэу Къалмык Юрэ, аш ыуж Иенатэм лутыгъе Шыхъэлэхъо Абу, нэмикхэм яшушлагъе хигъену-

Лъешэу гуапе тищыхуугь республикэ гъэзетэу «Адыгэ макъэм» иредакции кубокыр кынзэрэфагъэшшошагъэр. Редактор шхъялаэм игуадзэу Мэшлэкью Саидэ ар кызыратыжым, Хъ. Сэхкурыкью гущы-иэ фабэхэр тигъэзет фэгъэхьыгъехуу кышигуагъэх.

Адыгэм и Маф

Хъугъэ-шыагъэхэм япхыгъэ юфхъабзэхэр, мэфэкI зэхахьэхэр зэрэкIуагъэхэр «Адыгэ макъэм» тапэки кышихэтыутищтых. Конгрессым, «Адыгэм и Маф» зыфиорэ юфхъабзэм тиреспубликэ икыгъэхэр чанэу ахэлэжьагъэх. Лымыщкью Рэмэзан, Къуицкью Къэпльян, Цыкылушо Аслын, Ацумыжкью Юсыиф, Болэкью Аслын зэхахьэхэм къашыгущы-лагъэх, зэлукIэгъу гъэшгэйхэр нэбгырабэмэ адирялагъ.

ДАХ-м ия 25-рэ ильээрэ адигэм и Мафэрэ афэгъэхьыгъэ концертим Тыркуем къи-кыгъэ къэшьокю куп дахэу «Мэзэнэфыр», Къэрэшее-Щэрджэсым иансамблэхэр мэфэкI щуджыгъэх. Адыгэ Республиком итвортоскэ купэу «Ошадэм» икъэшшуаклохэр пчэгум кызыэрхъэгъэ шыкIэр искусстве лъагэм дешэ. Пчыхъэззахъэр зэзыщхэрэм адигэ къашом идэхагъэ лупкIэгъу къауатэ, адигэ шыуашэм гур зыфещэ. Къашоу «Ислъамыер» къэзы-

кызыпкырыкырэ гупшисэхэм пэшорыгъэшъеу Дунэе Адыгэ Хасэм (ДАХ-м) икъутамэхэм ашытегушиагъэх, зэгъэшэнхэр ашыгъэх. Гушыгъэм пае, нахышекIе ДАХ-м и Президент итуадзэхэр нэбгыре замуул хууштыгъэх. Республикехэм я Адыгэ Хасэхэм ятхаматэхэр Президентым итуадзэхэр хадзыштыгъэх. Джыгуадзэу Президентым фашыгъэр зы нэбгыр, ари штабыр зыдэшыгъэ шолььырим щыщын фае. Зэфэсым хэлэжьэштхээ лыклохэм, унашхохэр аштэнхэм пае делегат пчагъягу эзфэсым хэлэжьэштхэм якыхэхин, нэмикхэм яхылгэгэе унашхохэр конгрессым щаштагъэх.

ЗэльыесыкIе амалхэм ахэхъо
Къэбэртэе-Бэлькъарым, Къэрэшее-Щэрджэсым, Адыгейим ашытесурэ зэлэпкъэгъэхэм яхьарыфыльэ (алфавитыр) зы шыгъэнхэр юфыгъо шхъялаэм Ю. Клыаклом ылты-

фыкыгъ, мурад шхъялаэм яхэхэм иеплыкIэхэр къарилолагъ.

ДАХ-м ильэс 25-рэ зэрэхьгээн фэгъэхьгэе медаль ыкын нэпэеэпль шүхъафтын кубокым фэдэу шыгъэу къыдагъэ-кыгъэх. Ахэр зыфагъэшшошагъэхэм ашыщых Къэбэртэе-Бэлькъарым и Лышхъэу Kloklo Юрэ, тиреспубликэ и Адыгэ Хасэ итхаматэу Лымыщкью Рэмэзан, нэмикхэри.

шыгъэрэм япащу, Адыгэ Республикэм изаслуженэ артисткэу Едыйдж Викторие юцэ, ишүшлэгэе залышом щыгуу. Тиартистхэм жыыр актээ, оредышомрэ къашомрэ язэпхынгъэхэр зэдиштэу къягъэльягъо. Нэбгыре шые пчагъэу япльырэр мэгушю, зэпамыгъэу Иэгу теох. Оредыло купэу «Ащэмэзым» хэтхэм Бастэ Аснет япащ. Клалэхэр дахэу фэпагъэх, адыгэ шьушашм къыхэхыгъэ тхыхъэхэр узылаашуу къельагъо. Лъепкь оредэу къаорэм уельгүпшисэ.

Къэбэртэе-Бэлькъарым, Адыгейим янароднэ артисткэу Сэкьурэ Ольгэ Налыцк щепсэу, тиреспубликэ иныбджэгүшүү. Мирзэ Дзэпшэр Гъонежыкью Аскэррэ зэдаусыгъэ шульэгэу ордым О. Сэкьурэм тыригъэдэгүү. Къэбэртэе-Бэлькъарымрэ Адыгэ Республикомрэ язаслуженэ артисткэу Тхъэгъэлыдж Светланэ итвортсчествэ тшогъэшгэйонуу тильэпльэ. Артистын оредым икупкI кызызчуухынны, лъепкь искусствэм ибаинигъэ къытлыгъээснын апае хэкынгэхэм зэралтыхурэм уегъгушо.

Дунаим щызэлъашэлэе ансамблэу «Кабардинкэр» тиансамблэу «Ислъамыер» игыу-сэу бэмышэлэу Израиль зэрэшчиагъэр мэфэкI зэхахьем къышаагъ. «Кабардинкэм» икъашохэр, пшашаагъэр зэрэфэпагъэхэм, къашом эсэ кынагъэкIэн зэральэкIэрэм тагъэгушуагъ.

Ионыгъом и 20-м шыгъачьэхэр Налыцк зэрэшчиагъэхэм, районхэм мэфэкIыр зэрэшчиагъэхэгъэштэйонуу тяплыгъ. ЗэлукIэгъу тялагъэхэм гупшисэу тагъэшгэгъэхэм адигэм и Мафэ еплыкIэгъу фытиэм, тизэдэгүшгэхэм лъепкь эзкъотныгъээм ипытаалэе яхылгээ тхыгъэхэр къыхэхьыгъэх.

ЕМТИЛЬ Нурбай.

Мыекууапэ — Налыцк — Мыекууапэ.

Сурэтхэр зэхахьем къашытхыгъэх.

Хыыкүм системакім хәхъоныңғәзәр егъәшЫғыэнхәм Урысыем мәхъанәшхо щыраты. Ашқіл анахь шұхьяләр — хыыкүм зәхәфінхәр нахь дәгъую гъәпсізғыэнхәр, шұуагъе кыттәу ухъумәнір зәхәщәгъәнір ықіл цығым ифитынғызғәзәр хыыкүмым щызатеғъеуцожығыэнхәр ары. Мы лъәнікъохәм-кіл хыыкүм системәм гъәхъағъеу иләхәм, кыдәхъуяғъәзәм афәгъәхъығъеу гүшіләгъу тыфәхъуғь АР-м и Апшъэрә хыыкүм и Тхъаматәу, Урысыем ықіл Адыгеим язаслуженнә юристәу, юридическә шәнйығәхәмкіл докторәу, профессорәу Трахъо Аслъан Исмахъилә ықъом.

— Асльян, хыкүм
сообществэмкіэ
мэхъаншхо зилэ
хъугъэ-шагъэхэм
ащыщым — хыку-
мышхэм яя IX-рэ
Урысые зэфэсэу мы
ильэсым тыгъэгъазэм
Москва щыклощтым
ухэлэжьэшт. Непэрэ
судопроизводствэм
хэхъоныгъэхэр
ышынхэмкіэ сыйд фэдэ
амалхэр Iækэльэу
пъята?

В. Путиным и губернатором УФ-м и Апшъэрэ хыкумрэ и Апшъэрэ Арбитражнэ хыкумрэ зэхагъэхъажыгъэх. Аш даклоу хыкум реформэм хахьэу УФ-м и Конституции гъэтэрэзыжынхэр фашыгъэх, УФ-м и Апшъэрэ хыкум игофшлэн ыкли изэхэшэн, полномочиенеу илэхэр кэу агъэпсыгъэх.

гъэхэм. Гүшүлээм пае, 1992-рэ ильэсэым Адыгейим ихыку-мышлхэр цыифхэм ядэо тхыль мини 4 фэдизым хэплъягэхэмэ, мы аужырэ ильэсэхэм а пчагыр мин 45-рэ фэдиз мэхъу. Къэплон хъумэ, хъыку-мышлхэм дэо тхыльэу зэхахырэм ипчагъэ фэдэ 11-кіэ нахьыбэ хъугъэ. Ащ къегъэльяго цыифхэм хъыкумым нахь цыхъа фашы, зархъугъэр

Мы аужырэ ильяс 20-м хыбын күмүм зэхъокыныгъэй фэхъу-гъэхэм аащыщых зэфэнгыгъэхэльэу унашьо ышыныр, правосудиер «гуманнэу» щытыныр ыкыл хыыкум хэбзэ демократиер гъэпсыгъэнэир. Джащ фэдэу цыифхэм яштоигъоныгъэхэр къэхъухум мэгъэнхэмкэ администривнэ хыыкум зэхэфынхэм зэхъокыныгъэхэр афашигъ. Экономикэм епхыгъэ даохэм яхэлльэнкэ хыыкум зээнк практике гъэпсыгъэним, ахьщэ къольхъэ тын-ыыхыним пэшүе-клогъэним, банк системэм ылъэныкъокэ бзэджэшлагъэ

зезыхъягъэхэм атыральхъэрэ уголовнэ пшъэдэкыжыр гъэльшыгъэним, процессуальна хэбзээтууцугъэр кэү гъэпсыгъэним хэвшыкіеү зэхъокыны-гъэхэр афэххууцгъэх.

Арэу щитми, зэфэсэм изэхэшаклохэм ыкли хэлажьхэрэм зэральтыэрэмкіэ, мы зигугуу къэтшыгъехэм альэныхыокіэ

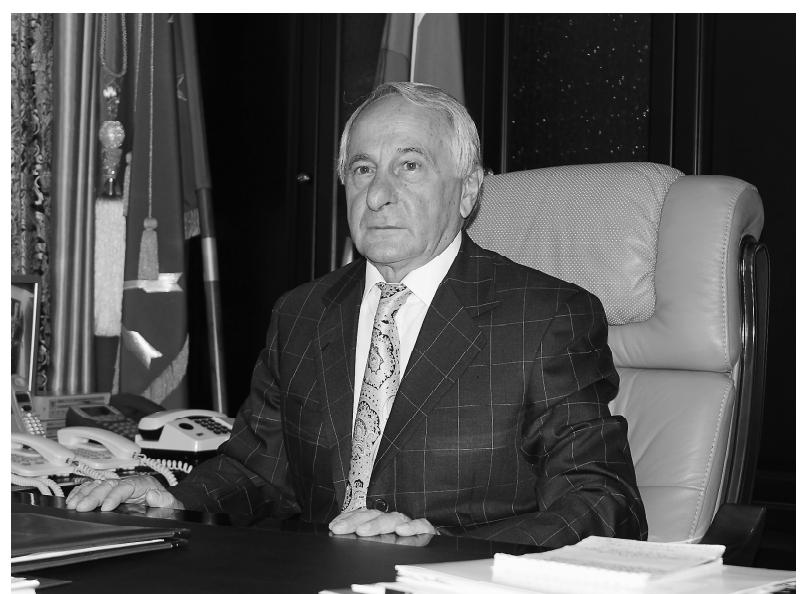
1992-рэ ильэсүм Адыгейм
ихынкумыш хэр цыфхэм ядэо тхыль
мини **4** фэдизым хэпльагъэхэмэ, мы
аужырэ ильэсхэм а пчагъэр мин
45-рэ фэдиз мэхь.

зэшлэхгээ мыхуугье юфыгъо
хэр джыри щылэх, тапэкэх ахэр
дэгээзыжыгъягэнхэм дэлэжье-
щых. Мы юфыгъохэм афэгъэ-
хыгъагь республикэ, хэку,
край, дээ хыкум шъольыр-
хэм, Кыблэ арбитражнэ хы-
кумхэм, Темир-Кавказ ыкчи
Кырым федеральнэ шъольыр-
хэм ыкчи хыкумышихэм яя
IX-рэ Урысые зэфэсийм ялтыкло-
хэр зыхэлжэгъэх зэхэсгыгьюу
бэдээгүйм Шъачэ щыкгуагъер.
Аш щылагь УФ-м и Апшээрэ
хыкум и Тхаматэу Вячес-
лав Лебедевыр. Джащ фэдэу
Адыгейим илтыклохэри зэфэсийм
изахэсгыгьюу хэлжэгъягъах

изэхэсэй бө хэлжэвэг бэх.
2016-рэ ильтэсүм мэлтэлжэфэ-
гумуу и 27-м Адыгейм ихынку-
мышлхэм язэфэхсыж-хэдээн
конференцеу редгээжжокыгъэм
хынкумышлхэм яя IX-рэ Уры-
сые зэфэс Адыгейимкэ хэлэ-
жээштхэр щигдгэнэфагъэх. Сэц
нэмийкэу зэфэсүм хэлэжье-
щых Адыгейм и Конституци-
оннэ хынку итхаматэу Лы-
хээтыкъо Аскэр, Арбитражнэ

хықумхәм яфедеральнэ хыкүмыші мини 2,5-мә ялғыклохар арых.

Хыкум гъэпсыныр ыкчи хыкум зэхэфыныр нахышу шыгъэн зэрэфаем имызакью, зэфэсым илофыгъохэм ашын хыкумым илэпчэлгээнэ кадрэхэр гъэхьазырыгъэнхэр, хэбзэухьумэктэ организациехэм,

ылъэ пытэу

хыкымышлхэм ялофшлэн къэбар-
лъыгъэлэс амалхэм къыхауты-
ным республикэм мэхъанешхо
щыраты. Аш нэмыхкэу, Адыгэ-
Республикам и Адыгэро ХХI

егъэшыгъэнымкэ лъэныкъо шъхваалэхэр» зыфиорэ унашьорыкыл хъыкум этикэм и Кодекс кэу аштагъэх.

В. Путиным и гукъэкъыкъэ

2018-рэ ильэсүм кыншгэжьагьэу хыкумын тофыр зэрэзэхифырээр тэзытхээт аудио программэхээр агъэфедэнхэ гүхэль ёши.

кум, къэлэ ыкы район хын-
кумхэм ясайтхэм хынкумхэм
унашью ашыгъэхэр зэкэ къа-
рагъахъэх.

— Асьлан, нафэу зэрэштымкіэ, хыку-мышіхэм я Урысые зэфэс ильэсипл къэс зэ зэхащэ. Хыкумыши-хэм яя V — VIII-рэ Урысые зэфэсхэм уахэлэжьагь. А уахъ-тэм къыктоц мэхъанэ зиэ унашьюу ашыгъэхэр ыкки зэхъокыныгъэу фэхъугъэхэр сыйд фэдэха?

— Хыкүмхэм язэфэс пэпчье мэхъанэ гъэнэфагьэ ил. 1991-рэ ильэсүм, чьэптигум хыкүмшихэм яяпэрэ Урысые зэфэсү щылаагьэм УФ-м хыкүмшихэм я Совет хэтыщхэр хадзыгьягъэх. Адрэ кыкыкэлтын клоэрэ ильэсхэм «Хыкүм сообществэм иктулыкъухэм я Положение» ыкли УФ-м хыкүмшихэм я Кодекс аштагъэх. Хыкүмшихэм яя VII-рэ Урысые зэфэс УФ-м и Президентэу Владимир Путинры зыхэлажьэм, хэбзэ күлтүрэм об ѿществэм зыкыщгэйгэтигъэн зэрэфаер кыщигъэнэфагь, ашдааклоу хыкүмхэм ялоофшэн зынфедэр цыифхэм икьюо альтыгъэ-Іэсигъэным мэхъанэшко илэүүльထатагь. Блэктыгъэ зэфэсүм «УФ-м и Хыкүм системээсийн түкүүн эхийн хувь сүрье

УФ-м и Апшъэрэ хьыкумрэ и Апшъэрэ Арбитражнэ хьыкумрэ зэхагъэхъажыгъэх. Аш даклоу хьыкум реформэм хахьэу УФ-м и Конституции гээтэрэзыхынхэр фашыгъэх, УФ-м и Апшъэрэ хьыкум илофшлэн ыкли изэхэшэн,полномочиу илэхэр киэу альэпсыгъэх. Аш нэмийкэу хьыкум системэхэм ялофшлэн шуугац кытэу гээпсыгъэнхэмкэ федеральнэ унашьхохэр аштагъэх. Апэралшлэх хьыкум практикэм кыядильтытэрэ хэбзэ шапхъэхэр гээпсыгъэнхэм фэш мэхъянэ зиэ лъэбэкьюхэр ашыгъэх. Хьыкумхэм яя VIII-рэ Урысые зэфэсэу 2012-рэ ильэсүм тигэгтэйзэм щыгагъэм УФ-м и Президентэу Владимир Путиным пшъерыль къашыфишигъ охьтэ киэкын кыклоц хэушхъафыкыгъэ хьыкум купхэр гээпсыгъэнхэу ыкли административнэ хьыкум зэхэфынхэр зэхэгтэйхэнхэу. Аш кыкыкэлтыклоу УФ-м иадминистративнэ хьыкум зэхэфынхэм я Кодекс аштагъ. Аш ишуугацэкиэ хьыкум гээпсыкыгэ илэу цыфхэр хабзэм едэнхэмкэ амал шыгэх хүргэе

Апшъэрэ хыкум инстанци-
еҳэр зызэхагъяжъяхъэм ыуж
УФ-м изэнк! гражданскэ про-
цессуальнэ кодексым иконцеп-
ции зэхагъяуцагъ. Хыкум зэ-
хэфынхъэм ягъеклэкыгъэ фор-
мэ ишүаугъэк! псынк!эу дэо
тхыльхэр зэхэфыгъэнхэр ыкли
фитыныгъэу аукъуагъяжъэр зэ-
тегъяуцожыгъянхэр ащ къы-
дэл штох.

Приисяжнэ заседательхэм яинститути зэхъокыныгъэхэр фашых. Аш лъапсэ фэхъульг 2015-рэ ильэсым итыгъэлзээ Урысыем и Президент УФ-м и Федеральнэ ЗэlyukIэ Джэп-салъэу фигъэхыгъэр. УФ-м и Конституциие иправосудие игъэ-пын хэлэжжэн зыльэкыщтыр

Хыкумышхэм я Урысые зэфэсэү щыгэштыр хыкум корпусым имызакъоу, тикъэралыгъо иобщественнэ-политикэ щыгаклэкли хъугъэ-шлэгъэшхоу хъушт.

Адыгэгу зиэ араб

Барази Юсыф Рихъание кызыыхъугъ, адигэхэр зыщыпсэурэ чылэм апэрэ араб унагъоу къахэ-тыйсхъягъэхэм янэ-ятэхэр ашыщыгъэх. Джылакъом зиушхугъ, унэгъо 50 фэдиз ахэр мэхъух.

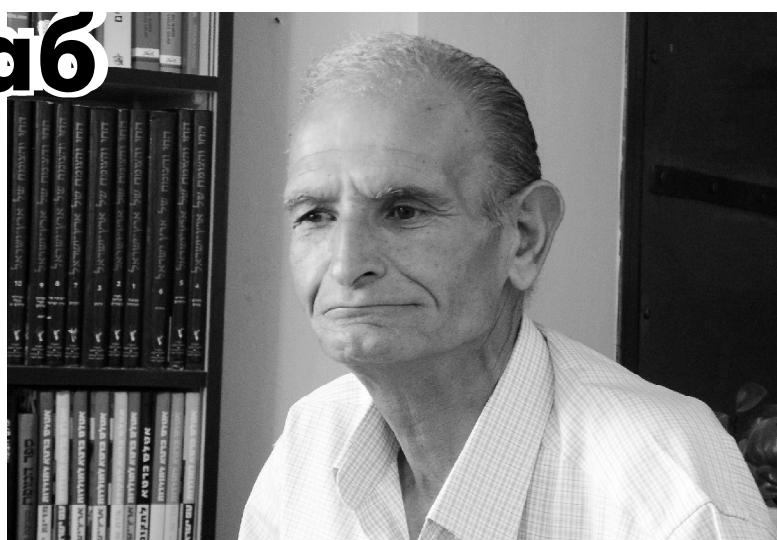
Гёгум тетэу Юсыф сыйукэ-гъальэмэ, ар адигэ сюштыгъ. Шхъяртыупщэу дэгъоу мэгү-щылэ, адигэ гущылжъхэр къы-лорэм къыхегъафх. Гущылэ пэлч мэхъанэу илэм гу лы-уигъатэу къыкъегъэтхы, адигэбзэжъэу Кавказым исыгъэхэм Тыркуем зыдахыжыгъэрэзергъельапшэрэр къыхещы.

Юсыф адигэп, ыльэкъоцэ закъу ары ар кызыэрпшшэштыр — Барази. Ар араб шылыкъ, ау адигэгү клоцыль. Къуаджэу Рихъание дэсхэмэ ары къыз-зеращыхъурэр, шхъякъеф ин фашы. Гъашэгъоныр адыгагъэр зыгъельапшэрэу, зезийхъэх, нэмькъ лъепкъ щыщэу къахэ-сийнэу хъугъэхэм аш ифэмэ-бжымэ атхэгъэх къодуе щы-митэу, ежхэми зэрээрхъэрээр ары. Юсыфи ахэм ашыщ. Арышь, Рихъание щызехшэгъэ Адигэ Хасэм ипащэу Гышь

Самиррэ Барази Юсыфрэ адигабзэкэ зэдгүштийэх зыхъукэ уядэуным узээшырэп.

— Тятэжхэр Рихъание къэ-клонхэу зэрэхъугъаагъэр ахэм къалотэжъэу сыйцыкло зэхэс-хыщтыгъ, — къело Юсыф. — Гъблэшхо лъэхъанхэм ашыщ Рихъание пэмчычжыэу юф щы-зышлэштыгъэ лыжъым къо-джэдэс горэм хъарыпшэу ри-тыгъаагъэм зэрэунагъоу къы-гъэшхэкъыагъ. Нэужымы лы-жымы ызпылэгъу фэхъущтгъэх, джарэущтэу исабайхэр гъаб-лэм хищижыгъягъэр. Араб лыжъыр адыгэхэм къызэра-фэразэм къыхэкъэу чылэм чыг къыхы щигъетысигъягъ. Джаш къыщегъэжъягъэу Барази ла-къом чылэм зыщишьюбгъугъ.

Юсыф еджапшэр къуухыгъ, сэнэхъат зэригъэгъотыгъ, унагъу юшыагъ. Адигэхэм ахэ-сэу къехъугъэ Юсыф адига-

бзэкэ зэрэгүштийэхэри, адигэгү зэрийэри, адигэ хабзэхэм-кэ зэрэпсэурэри бешлагъэ зимиштэшлэхъожырэп.

— Аш нэмькъеу хүн ыльэ-къыщтыгъэп, — elo Юсыф. — Тылэрэр зэкэ зэдэтэшэ, гумэкли гушуагъу зэфэтэгъоши, тыз-деяжкы, арышь, тэ тызэгъунэгъу къодыг, зэшихэм тафэд.

Барази исабайхэм зэкэми арапыбзэр ашэ, джащ фэдэу адигабзэри агъэфедэ. Хымы ашылшэрэ гъесэнгъэ зерагъэ-гъотыгъ, яшылаки агъэпсигъ. Ау янагъо щарагъэшлэгъэ

зэхэтийкэхэр чанэхэрэп, на-хыжхэм арагъэшлэгъэ зекуа-кэхэр ашыгъупшэхэрэп.

— Юсыф иунагъо адигэ мэкъамэхэр ренэу къеулих, — къыуал Гыш Самир. — Мыш адигэ шхынхэр зэрэг-гъэхъазырхэрэм фэдизирэ адыгэ унагъоу лъэпкъ шхын-хэр ашамыупшэхъанхэк и мэхъу. Юсыф хыакъэхэр къызы-факлохэкэ, щыпс-пластэр къое хъалыжъорэ къафытыримыгъэ-укоу ригъэкижъхэрэп. Ар уз-шокы мыхъун шэн-хабзэу хэллы хуугъэ.

Самиррэ Юсыфрэ бэшлагъэ зызэшшэогъухэр, юфи зызэда-шэрэр. Гышычм чылэпэ адми-нистрацием пэшшныгъэ дыз-рехъэ, Юсыф аш илэпшэгъухэм ашыщ, арабэу чылэм дэсхэм къаэтыре юфыгъохэр зэшхохы-гъэнхэм фэгъэзагъ.

— Юсыф чылэпхэр дэгъоу ёшэх, зафэу афыщыт, агуруэ, — elo С. Гышычм. — Юфышхо ёшэ, ау аш пае щытхуу къы-хынным кэхъопсырэп. Ильэс къэс черкес культурэм ифес-тивалэу Рихъание щыкъорэм изэхэшэн зывшшэ ильир Юсыф.

Ежым къызэриорэмкэ, адигэхэм якултурэ исабынгъом къыщегъэжъягъэу шу ылтэгъугъ, адигабзэр зэригъэшлэгъ, къаш-шохэр икласэх.

— Кавказ мэкъамэхэр зы-зэхэсхыкэ, зы чылэпэ сисын слъэкырэп, — elo Юсыф. — Ныбжым эмылтыгъэу, пчэ-гум сыйхэхъэшь, сыйхэшь. Ар джы нахъ къысэхъильэкы ху-гъэми, ныбжыкъэхэм юфхэр лъягъэктэнхэм иго къесигъэ-штыр? Самир, къыхегъадз орэдым!

НЫБЭ Анзор.

Шъачэ — Рихъание — Шъа-чэ.

ЩЭШИ ЩАМСЭТ

АДЫГЭ ЛЪЭПКЬ ЛЪАПСЭХЭР: «Нарт» эпосын иофыгъохэр

(Къызыкъэлтыкъорэр
Юныгъом и 21-м
къыдэкъыгъэ номерын ит).

Саусырыкъо ехылшэгъэ пыш-нальям илэублэ мэкъэгъэпсы-къэр къызэрхэфэрэр мы къы-къэлтыкъор эурь народнэ ус-хэм зыкы аткырэп:

А поехал Вавилушка на ниву,
Он ведь нивушку свою ора-
ти,

Еще белую пшеницу засе-
вати,

Родну матушку хочет кор-
мити.

Сыда мы усэхэр зэрээтэ-
къыхэр? Апэрэ щысэм гущыл-
лэш лъагхэхэмкэ къызы-
тэгъиэрээр зэкэ лъэпкъым,
зэкэ цыфлэпкын афэгъэ-
хыгъэ идеехэр, ятлонэрэм —
мафэ къес зэрихылшэхэрэр,
дунайм щылакъ къызэрхэкъоу
щырээр ыкы зэсэжыгъэхэр
арых.

Саусырыкъо ехылшэгъэ пыш-нальям илэублэ Сэтэнае исп-
салъэу къыхафхэхэрэр сидэущ-
тэу гъэпсыгъэха? Гушуагъэ
къыпхэзильхъэрэ гущылэ лъэш
лъагхэр ахэр. Апэрэ сатырлуп
рифмэ зэрэшыгъээр арымэ,
усэм ианахъ плъышо къо-
лажхэр ахэр. Ау ар къэгъэшь-
пхъягъэ зэрэхъурэр произ-
веденier зэхэзильхъагъэхэр
сюжет гъэпсыкэ лъэшэу фэ-
лэпэласхэу щыгъигъэх — имы-
щыкъэшэхэр къыхамы-
гъафхэу сюжетир ыпекэ зэрэ-

шъхъалхэр къэтыгъэнхэр ары: ар — тэ типур (тикъан), ар — тэ тинэф ыкы типаш. Ахэр силлогизмэ къызэрхэкъо, ау ахэм къакъэлтыкъо поэтическэ зэгъэпшыгъэхэу, умыгъэшэгъон умылшэхъыщ усэ сатырхэр: «Саусырыкъо тинэф, Пчэмын-фэр зиашуу, Ашьор зиджэнэкок, Лыпсыр зипэо-шыгу, Ешигуаор зичат, Пызытуырэ зипчышхъ». Гущылэ «пчэмын-фэр» а чылэпэ зыкла-гъэуцугъэр аш илэпкэ гущылэ «тинэф» щытыш ары, гущы-лэхэу «ашьор зиджэнэкок» зыфлохэрэр арымэ, ахэм апэкэ гущылэ «зиашуу» щытыш ары, нэмькъеу къэплон хъум, ыпекэ щыт гущылэ къыкъэлтыкъорэм имэхъанэ инаагье къегъэльягъо, мыш дэжъым ар нахъбэрэмкэ зэр-гъэцакъэрэр макъэмкэ зэп-дэжъхэрэ гущылэхэмкэ ары.

Сэтэнае ыкъо дэгүшти зы-
хъукъэ аш ифэдээзэу щытхуу
гущылэхэр къызыкъыфлохэрэр
нэүжым ар (Саусырыкъо) нарт
хасэм зигъакъок, къышигъахъ-
рэмкэ пхъашэу еупчынэм пае:
Нарт шхъахъэ узысэгъаком,
Къэбарэр къэлхыгъэр къы-
са-
(Ар дэдэм н.72).

Эпосыр зэхэзильхъагъэхэр
сюжет гъэпсыкэ лъэшэу фэ-
лэпэласхэу щыгъигъэх — имы-
щыкъэшэхэр къыхамы-
гъафхэу сюжетир ыпекэ зэрэ-

лъыгъэктэгъэн фаемкэ къы-
хахыгъэ шыкъэр Возрождени-
емрэ яльхъан атхыгъэ произ-
ведение инхэм загъорэ ахэ-
мийгъотэни пльэцкыт. Нарт
хасэм къышызэхихыгъэмкэ янэ
иупчэ джэуал ритыжъ зэхъум,
къор ным зэрэдэгүштийэхэх
хабзэм фэмидэу, зишош зыкы
къыримыдээзт зыбэлтэйгъэ
зэрэдэгүштийэхэрэм фэдэу ары: «нэгъу-
чыцэкэ», «хъабз таучэкэ» аш
еджэ ыкъи джащ фэдэ гущы-
лэхэр жэхидээзэ, хасэм щы-
зэхихыгъэ гори риотэн ыгу
зэрэхмэйлээр ным гургэяло.
Ау лым (е хуултфыгъэм) щы-
ниэзэ, зиутылоу, бзэмийлоу
аш ылорэм еуцолэн зытэкыт
бзильфыгъэхэм Сэтэнае ашы-
шэп. Ар мыш дэжъым зэр-
зеклорэр нарт бзильфыгъээр аш
фэдэ чылэпэ зэрэшызеклон
ыльэкытэй фэдэу ары: ыб-
гъэгү лэнэстэр реубытылэшь,
нарт хасэм щыхъугъэ-щышагъэр
къыримылохэнэу ыкъо зытыри-
бытылэшкытэй, зилпжынышь, ишы-
лэнгъэ аш щиухынэу къырео.
Аш фэдэ гушэлхъэ Сэтэнае
ышыгъээр мыхэмэ афэдэ усэ
сатырхэмкэ къылотыкъыгъэ мэхъу:

— Бгъу сиэу ра ахэзгъа-
хъээл.
Пшы сиэу ахэзгъа-
хъээл.
Мыгъо закъоу ахэзгъа-
хъээл

Къэбарэр къыхыгъээр къы-
зысимиоджэ, Чыир лэнэстэкэ зыфэс-
лэжэхъиндэ

Мы уашьор титхээ мыйгэцц,
— ыли

Чыир лэнэстэр къырихи,
Ra ыгъэ зыреубытэм.

(Ар дэдэм — н.72).

Янэрэ ыкъорэ зэрэздэгү-
штийэхэрэм ильэпсикэ зэблэ-
хуугъэ хуугъэ ыкъи аш да��лоу
рифмэ шыгъэгъэ гущылэхэм
ямхъани зызэрихъохыгъэ: ыкъо
ылж имыкъе Сэтэнае едоа,
бзильфыгъэм гухэлэу ѿшы-
гъэр гуптыгъэ зыхэл лъэ-
бэхкы щынагыу, аш елтыгъэу
сатырхэм ямхъанэкэ нахъ
зэпэкъудыгъэхэу, нахъ дина-
мичнэхэу, рифмэри нахъ демок-
ратичнэхуу мэхъу, ау аш пае
нахъ къызэрхэкъоху агъэлсы-
хэрэр. Саусырыкъо иджэуал
усэм икъэуакли, ар рифмэ
зэрэшыгъэри зэрэшыгъэхэм
фэдэу къыщэнэхъых, ау джащ
фэдэу нэшэнакъэхэри къыхэ-
фэх — сатырыбэхэм къауши-
хъаты героим ыгу ѿшылэрэр,
зэо-банэу зыхэлжэхэнэу хуу-
гъэм къызэрэшыткыагъэр
къылтэнки, ашкэ мыхъун къы-
зыфхыгъынкы лъэшэу фаеп,
арэу щытми, ильэпсигъэу
Саусырыкъо янэ къыфулатэ
дзитлумэ азыфагъэ зэрэдаубы-
тэгъягъэр, Хъарам ыуашхъэ
зэреклүхыгъягъэр, дзэктол
горэ ылж имыкъеу къызэрэлты-
чээштэйгъэр ыкъи зеуаплэм неущ
екъолэжъынэу тхъэрэло ри-
гъэши, лъэлукъе къызэрэлт-
пүштэйгъэр. «Егашэлэми сэ а
чылэпэ згээзжынштэп», —
elo Саусырыкъо. Аш ипсалъэ
хъурэшлэрэм фэгъэхыгъэу
терэз шылыгъэу зэгъэкүгъэ
характеристикэмкэ ушьагъэу
гъэпсыгъэ, ежь ыгу ѿшылэрэр

къизылтыкъырэ гущылэ щэрюх-
хэр щегъэфедэх:

— Фэмидэгъо гущэу тхъэ
фешы,

Къэбарэр къэхыгъэм къе-
дэлэу, — elo.

Нарт дзитлор зэлупли,

Куогъуиблэр зэфагуу

Корэнгум сашуеплэ.

Силхъуплээр щыскъути,

Пчы къутафэр къысаты-
жыгъэу

Хъарам ыуашхъэ сеушы,

Чылъэр пщэгъо-пщэгъуашуу

Уашьор шхъотеххэ-тек!

Архыкъеу темэнэ шуцэл

Шуцэлгъэр макъеу сэльэгъу

Щылэлэгъэр сэсэти

Хъай сли сэгээдэйдажы,

Жыым фэдэу сыдако,

Псым фэдэу синэси.

Сызэрэнэсэу къэгъ

